

บทที่ 4

ลักษณะของครูที่ดี

ครูทุกคนมีความต้องการจะเป็นครูที่ดี แต่จะเป็นครูที่ดีมากน้อยเพียงใดนั้นย่อมจะประเมินจากคุณลักษณะของครูที่ปรากฏ โดยพิจารณาเกี่ยวกับคุณลักษณะของครูดี จากหลักธรรมทางศาสนา ผลการวิจัย และจากทัศนะของนักการศึกษาต่าง ๆ ทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ ในการศึกษาถึงคุณลักษณะของครูดีก็เพื่อให้ทราบว่า ครูที่สังคมส่วนใหญ่ปรารถนานั้น จะมีคุณลักษณะเป็นอย่างไร เพื่อให้ผู้ที่จะเป็นครูในอนาคตได้ใช้เป็นแนวทางสำหรับการฝึกปฏิบัติตาม หรือปรับปรุงตนเองให้เป็นครูที่สังคมปรารถนาต่อไป

จากการศึกษาค้นคว้าและรวบรวมเกี่ยวกับลักษณะของครูที่ดี มีดังต่อไปนี้

1. ลักษณะครูที่ดีตามพระราชดำรัส

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบัน ได้พระราชทานพระบรมราโชวาทแก่ครูอาวุโส เมื่อวันที่ 29 ตุลาคม 2522 มีข้อความที่เกี่ยวกับลักษณะครูที่ดี 3 ประการ คือ

“ความเป็นครูนั้นประกอบขึ้นด้วยสิ่งที่มีคุณค่าสูงหลายอย่าง อย่างหนึ่งได้แก่ **ปัญญา** คือความรู้ที่ดีที่ประกอบด้วยหลักวิชาอันถูกต้อง ที่แน่นแฟ้นกระจ่างแจ้งในใจ รวมทั้งความฉลาดที่จะพิจารณาเรื่องต่าง ๆ ตลอดจนกิจที่จะทำ คำที่จะพูดทุกอย่างได้ โดยถูกต้อง ด้วยเหตุผลอย่างหนึ่งได้แก่ **ความดี** คือ ความสุจริต ความเมตตากรุณา เห็นใจและปรารถนาดีต่อผู้อื่นโดยเสมอหน้า อีกอย่างหนึ่งได้แก่ **ความสามารถ** ที่จะเผื่อแผ่และถ่ายทอดความรู้ความดีของตนเองไปยังผู้อื่นอย่างได้ผล ความเป็นครูมีอยู่แล้ว ย่อมฉายออกให้ผู้อื่นได้รับประโยชน์ด้วย..... ผู้ที่มีความเป็นครูสมบูรณ์ในตัว นอกจากจะมีความดีด้วยตนเองแล้ว ยังจะช่วยให้ทุกคนที่มีโอกาสเข้ามาสัมผัสเกี่ยวข้องกับบรรลู่ถึงความดีความเจริญไปด้วย”

2. ลักษณะครูที่ดีตามแนวความคิดทางศาสนา

แนวพระพุทธศาสนา

คำสอนในพระพุทธศาสนากล่าวถึง ครูหรือภาระหน้าที่ของครู การสอนของครู และลักษณะครูไว้หลายหมวด ส่วนที่กล่าวถึงลักษณะของครูที่ดี คือ คำสอนเรื่อง กัลยาณมิตตธรรม 7 ซึ่งถือว่าเป็นหลักธรรมพื้นฐานสำหรับความเป็นครู หลักธรรมนั้นมี 7 ประการ คือ

1. **ปิยะ หรือ ปิโย** แปลว่า น่ารัก หมายถึง ครูต้องทำตนให้เป็นคนน่ารักของลูกศิษย์ คือ ต้องเป็นผู้มีเมตตา รักเด็กมากกว่ารักตนเอง มีหน้าตายิ้มแย้มแจ่มใส ให้ความสนิทสนมแก่ศิษย์เพื่อให้ลูกศิษย์มีความสบายใจ และกล้าที่จะเข้าไปปรึกษาหารือเรื่องต่าง ๆ พุดจาอ่อนหวาน เอาใจใส่อบรมสั่งสอนให้ศิษย์เกิดความรู้และเป็นเพื่อนร่วมทุกข์ร่วมสุขกับเด็กได้ตลอดเวลา

2. **ครุ** แปลว่า น่าเคารพ หมายถึง ครูจะต้องดูแลและปกครองศิษย์ให้ศิษย์มีความรู้สึกอบอุ่นใจ เป็นที่พึ่งได้และรู้สึกปลอดภัย ครูต้องประพฤติตนให้เป็นแบบอย่างแก่เด็ก มีเหตุผลและเป็นคนใจคอหนักแน่น ไม่เจ้าอารมณ์ เป็นคนเสมอต้นเสมอปลายในทุก ๆ เรื่อง

3. **ภาวนีโย** แปลว่า น่าเจริญใจ นายกองอยู่ในฐานะผู้ทรงคุณ หมายถึง ครูจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้และภูมิปัญญาแท้จริง สนใจหาความรู้เพิ่มเติม ทั้งเป็นผู้ที่ฝึกอบรมและปรับปรุงตนเองอยู่เสมอ ครูจะต้องฝึกตนให้เชี่ยวชาญในวิชาการและให้มีสมรรถภาพในการทำงานอยู่เสมอ

4. **วัตตา** แปลว่า รู้จักพูดให้ได้ผล รู้จักชี้แจงให้เข้าใจ หมายถึง ครูจะต้องรู้จักพูดให้ศิษย์เข้าใจได้ตรงตามเป้าหมายที่วางไว้ สอนในสิ่งที่ถูกต้องไม่บิดเบือน และครูจะต้องรู้จักสอนด้วยความสนุกสนานเหมาะสมกับวัยของผู้เรียนด้วย

5. **วจนักขโม** แปลว่า อดทนต่อถ้อยคำ หมายถึง ครูต้องพร้อมที่จะรับฟังคำปรึกษาการซักถาม คำเสนอแนะและคำวิพากษ์วิจารณ์ได้ โดยไม่ฉุนเฉียว และสามารถควบคุมอารมณ์ได้ ปกติเด็กย่อมมีความซุกซน น่ารำคาญ ครูจะรำคาญไม่ได้ ต้องอดทนต่อสิ่งที่มากระทบ

6. คัมภีร์รัฐจะ กถิง กัตตา แปลว่า แถลงเรื่องลึกล้ำได้ หมายถึง ครูต้องสามารถอธิบายเรื่องยุ่งยากซับซ้อนให้เข้าใจได้ด้วย และช่วยให้ศิษย์เรียนรู้ได้อย่างลึกซึ้งมากขึ้นด้วย รวมทั้งการอธิบายสาระสำคัญต่าง ๆ ของวิชาได้ถูกต้องแม่นยำ

7. โน จักฐานเน นิโยชเย แปลว่า ไม่ชักนำในเรื่องเหลวไหล หมายถึง ครูไม่ชักจูงศิษย์ไปในทางที่เสื่อมเสีย ครูไม่ประพฤติชั่ว ควรละเว้นอบายมุขทั้ง 6 อย่าง ได้แก่ การติดสุราและของมีนเมา เที่ยวกลางคืน เที่ยวดูการละเล่น ติดการพนัน คบคนชั่ว และเกียจคร้านในการงาน

แนวของศาสนาอิสลาม

ในหลักคำสอนของศาสนาอิสลาม ได้กำหนดลักษณะครูที่ดีไว้ดังนี้

1. ครูต้องเป็นผู้ซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ไว้วางใจของบุคคลทั่วไป ไม่พูดจากลับกลอกหรือหน้าไหว้หลังหลอก จะต้องหาเลี้ยงชีพโดยสุจริต ไม่นอโกงหรือเบียดบังเอาของผู้อื่นมาเป็นของตนในทางที่ไม่ชอบ หรือฉ้อราษฎร์บังหลวง

2. ครูต้องให้อภัยซึ่งกันและกัน ไม่ผูกพยาบาทกัน เมื่อคู่กรณียอมรับผิด ต้องให้อภัยด้วยความยินดี จะต้องไม่กล่าวร้ายป้ายสีซึ่งกันและกัน เพราะการกล่าวร้ายป้ายสีเพื่อนมนุษย์มีโทษร้ายแรงยิ่งกว่าการฆ่ามนุษย์

3. ครูต้องวางตนให้เป็นคนซื่อสัตย์และเที่ยงธรรม แม้ว่าเขาได้แต่งตั้งให้เป็นผู้ชี้ขาดในเรื่องหนึ่งเรื่องใด ก็จงวินิจฉัยด้วยความเที่ยงตรง ไม่ลำเอียงเพราะเห็นแก่ของกำนัล

4. ครูต้องให้เกียรติแก่ผู้ที่ให้เกียรติแก่ตนให้มากกว่า หมายความว่า เมื่อผู้หนึ่งให้ความเคารวะแก่เรา เราต้องให้ความเคารวะตอบแก่ผู้นั้นให้มากกว่าที่เขาให้แก่เราหรือเท่ากัน

5. ครูต้องมีความอดทนในสิ่งที่ประสบ หมายความว่า เป็นผู้มีความหนักแน่นไม่ใจเบาหรือใจเร็วด่วนได้ ความอดทนนี้จะทำให้เขาบรรลุผลสำเร็จในผลงานแน่นอน

6. ครูต้องไม่ดูถูกดูแคลนระหว่างเพื่อนครูพี่น้อง และเพื่อนร่วมงานด้วยกัน อย่ากล่าวตำหนิตติเตียน และให้ร้ายซึ่งกันและกัน ตลอดจนนินทาเกลียดชังทุกอย่าง เพราะการประพฤติดังกล่าว เป็นเสมือนการรับประทานเนื้อสัตว์ที่ตายเน่าเหม็น ครูต้องไม่ใช่คำพูดที่ไม่เหมาะสมกับเด็กโดยเฉพาะเด็กกำพร้า จงใช้คำพูดที่อ่อนโยนและละมุนละไม จงอย่าใช้คำพูดที่ดุตะคอกต่อผู้ที่มาขอและเมื่อครูได้รับโชคดี วาสนาดี จงบอกเล่าให้เพื่อนฝูงทราบสาเหตุที่เขาได้รับโชคนั้น เพื่อเพื่อนฝูงจะได้นำเอาไปเป็นตัวอย่าง

7. ครูต้องหมั่นหาวิชาเพิ่มเติมอยู่เสมอ การศึกษาถือว่าเป็นอาหารของชีวิต เพราะอิสลามบัญญัติว่า การศึกษาหาความรู้เป็นความจำเป็นของมนุษย์ทุกคนทุกนาม ทั้งชายและหญิง ตั้งแต่อยู่ในเปลจนถึงหลุมฝังศพ หมายความว่า ต้องศึกษาตลอดชีวิต ตรงกับหลักการศึกษปัจจุบันที่เรียกว่า “การศึกษา คือชีวิต”

8. ครูต้องมีความเพียรพยายามในกิจการงานทุกสิ่งทุกอย่างให้สำเร็จ ซึ่งอิสลามได้บัญญัติการส่งเสริมความเพียร มีความว่า “ผู้ใดมีความเพียรพยายาม ผู้นั้นจะพบกับความสำเร็จ”

9. ครูต้องมีความละเอียดรอบคอบ ไม่พยายามทำในสิ่งที่เป็บบาบเล็กบาบใหญ่ ทั้งในที่ลับและที่แจ้ง ไม่ว่าบาบนั้นจะเป็นบาบที่เกิดจากกาย วาจา หรือใจก็ตาม

10. ครูต้องมีความสำนึกผิด ทุกคนย่อมมีความผิด เมื่อเขาสำนึกผิดได้แล้ว ศาสนาสอนให้รับผิด ถ้าความผิดเกี่ยวกับบุคคล เขาจะต้องไปสารภาพผิดต่อบุคคลนั้น ถ้าเป็นความผิดที่เกี่ยวกับพระเจ้า เขาจะต้องขอลุแกโทษต่อพระเจ้า พระเจ้าก็จะอภัยโทษให้เขา

11. ครูต้องมีความสันโดษ หมายความว่า ต้องมีความรู้สึกพอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่ ไม่โลภโมโหสนใจในสิ่งที่ไม่ใช่ของตน คำว่า “สันโดษ” ไม่ได้หมายถึงว่าอยู่อย่างโดดเดี่ยวไม่ประกอบอาชีพเช่นนั้นก็หาไม่ แต่หมายความว่าต้องประกอบอาชีพโดยสุจริต ตามที่พระเจ้ากำหนดไว้ให้ พร้อมทั้งมีใจกุศลเผื่อแผ่ต่อผู้อื่นด้วย คือพอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่

12. ครูต้องเป็นผู้รู้คุณ ต้องว่าใครเป็นผู้มีพระคุณต่อตน เช่น บิดามารดา ครู อาจารย์ของตน รวมทั้งคนอื่นที่มีพระคุณแก่ตน แล้วหาทางตอบแทนให้สมเจตนารมณ์ จึงเป็นผู้มีความเจริญในชีวิตและทำให้ชีวิตมีความก้าวหน้า

13. ครูต้องมีวิญญานครู คือ มีน้ำใจรักการเป็นครู เป็นผู้ที่เสียสละทุกอย่างเพื่อศิษย์และบุคคลทั่วไป หาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ เพื่อที่จะเผยแพร่แก่กุลบุตรธิดาต่อไป ดังที่อิสลามสอนว่า “จงเป็นคนหนึ่งในสาม คือ เป็นผู้สอน (ครู) หรือเป็นผู้เรียน (นักเรียน หรือนักศึกษา) หรือเป็นผู้ฟังทั่ว ๆ ไป จงอย่าเป็นคนที่ไม่ได้ทำอะไรเลย ทั้งสามอย่างนี้เป็นการแสดงให้เห็นว่า ต้องหาความรู้เสมอ ไม่มีเวลาหยุด ดังคำสุภาษิตที่ว่า “ไม่มีใครแก่เกินเรียน”

14. ครูต้องประพฤติตนให้เป็นตัวอย่างที่ดี มีมารยาททั้งกาย วาจา และใจ มีสัมมาคารวะ ซึ่งเป็นการแสดงถึงผู้มีวัฒนธรรมอันสูงส่ง ดังพระวัจจนะพจน์ ของศาสดามะหะหมัดกล่าวไว้มีความหมายว่า “บุคคลที่มีความประเสริฐเลิศในพวกท่าน คือ บุคคลที่มีมารยาทอันดีงาม” และอีกตอนหนึ่งกล่าวว่า “เสื้อผ้าอาภรณ์อันมีราคาที่ตกแต่งร่างกายนั้น ไม่ได้ทำให้ผู้สวมใส่เกิดความสวยงามเลยแม้แต่น้อย อันที่จริงสิ่งที่จะทำให้ผู้นั้นมีความสวยงามคือ ความรู้และมารยาทอันสวยงามที่มีอยู่ในตัวเขา” (บุญเชิด รัตตนนท์. 2520: 94-97)

3. ลักษณะครูที่ดีตามทัศนะของบุคคลต่าง ๆ

ทัศนะภายในประเทศ

ดร. ธนู แสงศักดิ์ (2505: 85-100) มีความเห็นว่า ลักษณะของครูที่ดีมี 5 ประการ คือ

1. มีความสัมพันธ์อันดีกับนักเรียน คือ ครูต้องสนใจ เอาใจใส่ปัญหาของนักเรียน คอยตอบปัญหาต่าง ๆ ให้ชัดเจน แนะนำ ไม่แสดงอารมณ์รุนแรง ไม่เยาะเย้ย รู้จักรับอารมณ์ มีน้ำใจเป็นนักกีฬา อดทน วางตัวเหมาะสมกับเด็ก ไม่สนิทสนมเกินไป ชมเชยเมื่อเด็กทำความดี และตัดสินความดื้อของนักเรียนด้วยเหตุผล

2. มีความรักในอาชีพครู มีส่วนช่วยแนะนำเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนเสมอ รับฟังคำแนะนำ ปรับปรุงตนเองเสมอ ทนสมัยต่อความรู้และกิจกรรมของครู เห็นว่าอาชีพครูดี สอนไม่อมภูมิ ร่วมมือสนับสนุนสมาคมการศึกษาหรือวิชาชีพที่สนใจ ทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อทางราชการ มีความสามารถในอาชีพ และใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ในการสอน

3. มีจรรยาครู ไม่แพร่ข่าวลือ ชื่อสัตย์ต่ออาชีพ ไม่ขโมยผลงานของผู้อื่น ไม่ให้ร้ายผู้อื่น มีมารยาทในการติดต่อราชการตามลำดับสายงาน ไม่อ้างอิงศาสนาทำให้ศาสนาอื่นเสียหาย ปรับปรุงตัวเองเสมอ ไม่กวาดวิชานักเรียนตนเอง รักษาความลับของนักเรียน ไม่โฆษณาชวนเชื่อ ไม่นำผู้อื่นมาฉ้อโกงให้นักเรียนฟัง ไม่เรียกร้องเงินเดือนเพื่อตัวเอง ไม่ใช่อิทธิพลส่วนตัวในทางราชการและปฏิบัติตามสัญญาที่ทำไว้กับราชการอย่างเคร่งครัด

4. มีคุณสมบัติส่วนตัวดี มีความซื่อตรง สติปัญญาดี เชื้อมั่นในตัวเอง มีความคิดริเริ่ม กระตือรือร้น คิดปรับปรุงโรงเรียน เป็นกันเองกับนักเรียน รู้จักผ่อนหนักเป็นเบา มีน้ำใจจริง สุภาพอ่อนโยน สุขภาพดี รู้จักร่วมมือ ไม่ทำกริยาอาการอันน่ารำคาญ พุดชัดแต่ไม่ตะโกน ตรงต่อเวลา ให้คะแนนเที่ยงตรง เข้าใจกฎระเบียบ และปฏิบัติโดยเคร่งครัด รู้จักรักษากลิ่นปากและกลิ่นตัว

5. มีรูปร่างท่าทางดี มีใบหน้าสะอาด ตัดผมเรียบร้อย สุภาพ โทนหนวดโกนเคราให้เรียบร้อย เสื้อผ้าสะอาดเรียบร้อย รองเท้าขัดมันสะอาด สวมเสื้อผ้าเหมาะสมกับกาลเทศะ รักษาท่าทางให้สง่างาม ไม่สูบบุหรี่หรือเคี้ยวหมากฝรั่งหรืออาหารระหว่างสอน รักษานิ้วมือ เล็บ ให้สะอาดอยู่ตลอดเวลา รักษาฟัน ซ่อมฟันให้สะอาดเรียบร้อย แต่งกายสุภาพ รูปทรงสีสันทันเหมาะสมกับการเป็นครู

สุรินทร์ สรสิริ (2515: 3-4) เห็นว่าครูดีจะต้องมีคุณลักษณะ 6 ประการ คือ

1. บุคลิกภาพดี คือ รูปร่างหน้าตาหมดจด แต่งกายสะอาด เรียบร้อย พุดถูกต้อง ชัดเจนและปรับตัวดี

2. การจัดชั้นเรียนดี คือ จัดถูกหลักวิชา มีบรรยากาศดี ถูกสุขลักษณะ อากาศถ่ายเทสะดวก และใช้อุปกรณ์ให้เกิดประโยชน์

3. มีความสัมพันธ์อันดีกับนักเรียน คือ ใช้จิตวิทยาให้เกิดประโยชน์ ใกล้ชิดกับนักเรียน ทำให้อบอุ่นใจ เป็นที่พึ่งแก่ศิษย์ได้

4. การสอนดี คือ มีการเตรียมการสอนสม่ำเสมอ ทำโครงการสอน สอนตามหลักสูตรและสอนได้ถูกต้อง

5. มีเจตคติที่ดีต่ออาชีพครู คือ มีจรรยาบรรณ และวินัยตามระเบียบประเพณีของครู

6. มีความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ปกครอง คือ ติดต่อกับผู้ปกครอง เพื่อรู้ความเป็นไปของเด็กที่บ้าน เพื่อผลการศึกษาและความเจริญของโรงเรียน

เกรียง กীরติกร (อ้างใน ไกรนุช ศิริพูล 2531: 30) อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ได้บรรยายไว้ในการประชุมปฏิบัติการครั้งที่ 29 วันที่ 16 พฤษภาคม 2529 ณ ห้องประชุมโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน ถึงลักษณะของครูดี มีอยู่ 3 เติม คือ

1. สอนเต็มเวลา หมายถึงว่า ต้องไม่เข้าห้องสอนช้ากว่าปกติ ถึงเวลาก็ต้องเข้าห้องเลย และไม่เลิกก่อนเวลา ครูบางคนมัวโอ้อ้อแล้วเลิกก่อนเวลา เป็นการเบียดบังผลประโยชน์ของเด็ก โรงเรียนควรจะสอนตั้งแต่วันแรกที่เปิดเรียน มิใช่เอาเวลาไปให้เด็กซื้อหนังสือ หรือจัดชั้นเรียน ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ ควรต้องเรียบร้อยก่อนวันเปิดเรียน นี่คือการสอนเต็มเวลา

2. สอนเต็มหลักสูตร ครูจะต้องศึกษาหลักสูตรที่ตนสอนว่า จะต้องสอนอะไรบ้าง จะสอนเรื่องใดก่อนหลังก็ได้ แต่ต้องสอนให้ครบเต็มหลักสูตร

3. สอนเต็มความสามารถ ครูทุกคนมีความสามารถประจำตน ยิ่งสอนนาน ประสบการณ์ก็มากขึ้น ความสามารถของครูย่อมมากขึ้น ต้องสอนให้เต็มความสามารถของตน เพราะผลของการศึกษาออกมาที่ตัวเด็ก

ทัศนะของชาวตะวันตก

กิลเบิร์ต (Gilbert) เสนอความเห็นว่าคุณครูที่ดีจะต้องประกอบด้วยลักษณะดังนี้ คือ

1. รู้วิชาที่สอนเป็นอย่างดี
2. ชอบวิชาที่สอน
3. ชอบเด็ก
4. รู้จักเด็ก
5. ใจกว้าง
6. ความรักกว้างขวาง
7. มีอารมณ์ขัน
8. จำแม่น
9. มีความหวัง
10. มีเมตตาธรรม

โทรว์ (Trow, W. C.) ได้เสนอว่าคุณครูที่ดีที่เด็กชอบนั้นมีลักษณะ 4 ประการ คือ

1. เป็นคนชอบเด็กหรือรักเด็ก (like children)
2. เป็นคนชอบช่วยเหลือ (like to help)
3. เป็นคนชอบศึกษาหาความรู้ (like to learn)
4. เป็นคนชอบนำผู้อื่น (like to lead)

ค็อมส์ (Combs, A. W.) ได้เสนอทัศนะว่า ครูดีควรมีลักษณะ 5 ประการ คือ

1. เป็นผู้ที่ชอบติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่น
2. เป็นผู้ที่มีความพร้อมที่จะเผชิญปัญหาต่าง ๆ ได้
3. เป็นผู้ที่เชื่อมั่นในตัวเองและเป็นตัวของตัวเอง
4. เป็นผู้ที่เชื่อว่าตนเองเป็นที่พึงประสงค์และยอมรับของสังคม
5. เป็นผู้ที่เห็นว่าตัวเองถึงพร้อม สง่า มีค่า และเห็นการณ์ไกล

4. ลักษณะครูที่ดีจากการวิจัย

ผลการวิจัยในประเทศ

มัทนา ปิยะมาตา (2511) ได้สำรวจลักษณะของครูในกรุงเทพมหานคร พบว่ามีลักษณะสำคัญ 9 ประการ คือ

1. ส่งเสริมให้กำลังใจ ยกย่องชมเชยนักเรียน
2. เมตตากรุณา
3. การสอนดี
4. ให้คำแนะนำปรึกษาแก่นักเรียน
5. มีเหตุผลเป็นประชาธิปไตย
6. มีความยุติธรรม ซื่อตรง
7. ให้ความอุปการะนักเรียน
8. บุคลิกภาพดี
9. มีสัมพันธภาพอันดีแก่นักเรียน

จากลักษณะทั้ง 9 นี้ แบ่งเป็น 3 อันดับตามความสำคัญ ดังนี้

อันดับที่ 1 - ก. การสอนดี

ข. มีเหตุผล เป็นประชาธิปไตย

อันดับที่ 2 - ก. เมตตากรุณา

ข. ให้คำแนะนำปรึกษาแก่นักเรียน

ค. มีความยุติธรรม ซื่อตรง

ง. ให้ความอุปการะนักเรียนและมีสัมพันธภาพอันดีกับนักเรียน

- อันดับที่ 3 - ก. ส่งเสริมให้กำลังใจ
ข. ยกย่องชมเชยกับนักเรียน
ค. บุคลิกภาพดี

เนลิยา บุรีภักดีและคณะ (2520: 363-465) ได้วิจัยเกี่ยวกับคุณลักษณะของครูที่ดี โดยรวบรวมข้อมูลจากนักเรียน ผู้ปกครอง ครูอาจารย์ ผู้บริหาร พระภิกษุ และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7,762 คน ได้ลักษณะครูที่ดี เรียงลำดับความสำคัญดังนี้

1. มีความประพฤติเรียบร้อย
2. มีความรู้ดี
3. มีบุคลิกลักษณะและการแต่งกายดี
4. สอนดี
5. ตรงต่อเวลา
6. มีความยุติธรรม
7. ห่มั่นหาความรู้อยู่เสมอ
8. ร่าเริงแจ่มใส
9. ซื่อสัตย์
10. เสียสละ

จากการวิจัยเรื่องเดียวกันนี้ ทำให้ทราบความบกพร่องของครู เรียงตามลำดับความสำคัญจากมากไปหาน้อย ดังนี้

ความบกพร่องของครูชาย

1. ความประพฤติไม่เรียบร้อย
2. มัวเมาในอบายมุข
3. การแต่งกายไม่สุภาพ ไม่สะอาด
4. การพูดจาไม่สุภาพ หยาดคาย
5. ไม่รับผิดชอบการงานหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย

ความบกพร่องของครูหญิง

1. แต่งกายไม่สุภาพ
2. เป็นคนเจ้าอารมณ์

3. ความประพฤติไม่เรียบร้อย
4. ไม่รับผิดชอบในการสอนและงาน
5. ขอบนินทา
6. จู้จี้ขี้น
7. วางตัวไม่เหมาะสมและคุยมากเกินไป

ผลการวิจัยในต่างประเทศ

บาร์ และคณะ (Barr A.S. and Others) ได้ทำการวิจัยที่วิสคอนซิน (Wisconsin Studies) และเน้นถึงลักษณะของครูที่ดี คือ

1. ร่าเริง
2. เอาใจใส่
3. ให้ความร่วมมือ
4. น่าเชื่อถือ
5. มีอารมณ์มั่นคง
6. มีศีลธรรมจรรยา
7. มีความสุขุมรอบคอบ
8. มีความยืดหยุ่น
9. มีความมานะ
10. มีการตัดสินใจดี
11. มีประสาทท่วงไว
12. ไม่เอาเรื่องส่วนตัวมาปนกับงาน
13. บุคลิกภาพมีเสน่ห์
14. มีความกระตือรือร้น
15. มีความเป็นนักวิชาการ

มัสโกรฟและเทย์เลอร์ (Musgrove F. and Taylor. อ้างใน โกสินทร์ รังสยาพันธ์, 2530) ได้ศึกษาลักษณะครูดีในความคาดหวังของนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 1,379 คน จากเรื่องความสั้น ๆ เรื่องครูดี สรุปได้ 4 ด้าน คือ

1. มีวิธีการสอนดี

2. รักษาวินัยและปกครองดี
3. บุคลิกภาพดี
4. จัดห้องเรียนและบริหารชั้นเรียนดี

กล่าวโดยสรุป ลักษณะของครูที่ดีจากผลการวิจัย มีลักษณะ 5 ประการ คือ

1. เป็นคนมีความรู้ดี มีความรอบรู้ ใฝ่ศึกษาหาความรู้
2. เป็นคนมีทักษะในการสอน สามารถใช้ภาษาสื่อสารได้อย่างดี
3. เป็นคนมีสุขภาพดี
4. เป็นคนมีความประพฤติดีมีคุณธรรมและจริยธรรม
5. เป็นคนมีน้ำใจ เป็นประชาธิปไตย

นอกจากนี้ อุทุมพร ทองอุไทย (2523: 74-86) ได้ศึกษาลักษณะอาจารย์มหาวิทยาลัยในอุดมคติโดยเก็บข้อมูลจากอาจารย์และนิสิต ปรากฏว่า ลักษณะอาจารย์ในอุดมคติของอาจารย์มี 5 ประการ ดังนี้

1. มีความรู้ ทันสมัย กว้างขวางและถูกต้อง
2. ขวนขวายหาความรู้สู่ตนเอง
3. มีการเตรียมการสอนที่ดี
4. มีการกำหนดจุดมุ่งหมายในการสอนอย่างชัดเจน
5. มีการสนับสนุนให้นิสิตนักศึกษาคิดเอง

ส่วนลักษณะอาจารย์ในอุดมคติของนิสิต สรุปได้ดังนี้

1. มีการเตรียมการสอนดี
2. ใช้ตัวอย่างที่เปรียบเทียบและความจริงใจในการอธิบายได้เหมาะสม
3. มีความปรารถนาดีต่อนิสิตนักศึกษา
4. มีความรู้เกี่ยวกับเนื้อหาวิชาอย่างทันสมัย กว้างขวางถูกต้อง
5. มีความสนใจและสนุกในการสอน
6. บรรยายเรื่องที่เกี่ยวข้องแม้ว่าอยู่นอกเนื้อหา
7. ให้ความรู้ใหม่ ๆ เพื่อเปิดความสนใจให้กว้างขวาง
8. จูงใจให้นิสิตนักศึกษาทำงานอย่างดีที่สุด

สน ชัยสรรค์ (2538: 11-13) ได้เขียนถึง คุณลักษณะสำคัญของอาจารย์ในยุค
โลกาภิวัตน์ว่าจะต้องมี Teaching Spirit ซึ่งเป็นตัวย่อ 14 หัวข้อดังต่อไปนี้

1. มีความน่าเชื่อถือได้ (Trustworthy)
2. มีกิริยามารยาทดี (Etiquette)
3. ใฝ่สูง (Ambition)
4. เน้นความสำคัญของนักเรียน (Children) เน้นการเรียนการสอนแบบให้
เด็กนักเรียนเป็นศูนย์กลาง (Child – Centered – Learning)
5. ดูแลสุขภาพของตนให้ดีเสมอ (Health)
6. มีอุดมคติ (Idealistic)
7. ไม่เล่นพรรคเล่นพวก เป็นกลาง (Non – partisan)
8. ร่วมกิจกรรมสม่ำเสมอ (Games)
9. รักโรงเรียน (School)
10. มีความอดทน (Patience)
11. มีความโปร่งใส (Integrity)
12. กอบกู้ชื่อเสียงความเป็นครู (Rehabilitation)
13. ไหวพริบดี (Intelligence)
14. ร่วมแรงร่วมใจทำงานเป็นทีม (Teamwork)

รวมแล้วทั้งหมดว่าเป็นลักษณะสำคัญของอาจารย์ได้ - Teaching Spirit = ทำงานดี

5. ลักษณะครูที่ดีตามอุดมคติ

ลักษณะของครูดีตามอุดมคติ หมายถึง การเป็นครูที่สมบูรณ์ (perfect) เท่าที่คนที่เป็นครูจะทำได้ ถ้าผู้ใดสามารถบรรลุความสมบูรณ์ในระดับที่ไม่มีความจำเป็นจะต้องปรับปรุงสิ่งใดอีกแล้วนั้น คือ คนที่ได้ชื่อว่าเป็นครูที่สมบูรณ์ตามอุดมคตินั่นเอง

เฮลซอง และวีคส์ (Hessong and Weeks. 1987: 457-463) ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับครูในอุดมคติว่า ครูในอุดมคตินั้น ควรมีคุณลักษณะดังต่อไปนี้ คือ

1. มีความรอบรู้ (Being Knowledgeable) หมายถึง เป็นผู้มีความรู้ ความเข้าใจ ในวิชาการต่าง ๆ ที่ได้ศึกษาเล่าเรียนมาจากมหาวิทยาลัยเป็นอย่างดี และมีความแม่นยำใน วิชาที่จะสอน
2. มีอารมณ์ขัน (Being Humorous) หมายถึง เป็นผู้มีความสามารถแสดง ความรู้สึกในสิ่งที่ทำให้ขำขันหรือทำให้การสอนสนุกสนาน
3. มีความยืดหยุ่นผ่อนปรน (Being Flexible) หมายถึง เป็นผู้มีความสามารถในการเปลี่ยนแปลง แก้ไขปรับหรือเปลี่ยนวิธีการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับสถานการณ์
4. มีวิญญาณความเป็นครู (Being Upbeat) หมายถึง เป็นผู้มีความรักในตัวเด็ก และยินดีเต็มใจในภารกิจทางการสอน
5. มีความซื่อสัตย์ (Being Honest) หมายถึง เป็นผู้มีความซื่อสัตย์สุจริตต่อคน ทุกคน ต่อหน้าที่การเรียนการสอน
6. มีความสามารถทำให้เข้าใจได้ชัดเจนและรวบรัด (Being Clear and Concise) หมายถึง เป็นผู้มีความชำนาญไหวพริบดีหรือเป็นผู้มีความสามารถในการใช้ภาษา ทั้งภาษาพูด และภาษาเขียน รวมทั้งการแสดงออกทางภาษาท่าทาง หรือกริยาอาการ เพื่อให้เกิดการ สื่อสารความหมายที่ถูกต้อง
7. เป็นคนเปิดเผย (Being Open) หมายถึง เป็นผู้ที่เต็มใจเปิดเผยเรื่องราวให้ ผู้อื่นรับรู้และรู้จักรับความคิดของผู้อื่นด้วย
8. มีความอดทน (Being Patient) หมายถึง เป็นผู้ที่มีความเพียรพยายามหรือ ขยันขันแข็งในการทำงาน
9. ทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดี (Being a Role Model) หมายถึง เป็นผู้ที่ทำให้ ตนเป็นแบบอย่างที่ดีงามแก่ศิษย์และสังคม ลูกศิษย์ต้องมีแบบอย่างที่ดีงามเพื่อเป็น แนวทางในการดำรงชีวิตของตน
10. สามารถนำความรู้ทางทฤษฎีไปปฏิบัติได้ (Being Able to Relate Theory to Practice) หมายถึง เป็นผู้นำเอาความรู้ที่ได้รับจากการศึกษาเล่าเรียนในสถาบันการศึกษา ไปใช้ในโรงเรียนจริง ๆ ให้เกิดผลอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งบางครั้งสภาพความจริงอาจจะไม่ เหมือนกับทฤษฎีที่เรียนมา ครูต้องสามารถประยุกต์ทฤษฎีไปใช้ได้เหมาะสม

11. มีความเชื่อมั่นในตนเอง (Being Self-Confident) หมายถึง การทดสอบตัวเอง และพัฒนาความเชื่อมั่นในตนเอง โดยการสัมผัสประสบการณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสอน ให้มากที่สุด ครูต้องเชื่อมั่นในสิ่งที่ตนสอนด้วย

12. มีความสามารถพิเศษในศิลปะและวิทยาการหลาย ๆ ด้าน (Being Diversified) หมายถึง เป็นผู้มีความสามารถพิเศษในหลาย ๆ ด้าน เช่น การเขียนภาพระบายสี ดนตรี กีฬา ความรู้เครื่องดนตรีกลไก การใช้คอมพิวเตอร์ หรืองานอดิเรกอื่น ๆ ความรู้พิเศษเป็น ความสามารถเฉพาะตัวที่จะช่วยให้ผู้ประกอบวิชาชีพครูอาจจะต้องใช้เพื่อช่วยให้นักเรียนใน หน้าที่ครูมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

13. แต่งกายเรียบร้อย สะอาด สง่าผ่าเผย และมีสุขอนามัยส่วนตัวดี (Being Well Groomed and Having Good Personal Hygiene) หมายถึง การแต่งกายสุภาพเรียบร้อย สะอาดอยู่เสมอ ใส่เสื้อผ้าถูกต้องตามกาลเทศะ และมีความเหมาะสมกับการเป็นครู หรือ ตามรูปแบบที่ทางสถานศึกษาได้กำหนดไว้ นอกจากนี้สุขภาพทางร่างกายและจิตใจของครูก็ มีผลทำให้การสอนประสบความสำเร็จด้วย

6. ลักษณะครูที่ดีตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู

รายละเอียดเกี่ยวกับคุณลักษณะ พฤติกรรมหลัก และพฤติกรรมบ่งชี้ตามเกณฑ์ มาตรฐานวิชาชีพครู ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 หมวด มีดังต่อไปนี้

หมวดที่ 1 รอบรู้ สอนดี ประกอบด้วย คุณลักษณะ พฤติกรรมหลัก และ พฤติกรรมบ่งชี้ ดังต่อไปนี้

1. ด้านความรู้และความสามารถในการวิชาชีพครู ได้แก่

- 1) รู้แผนการศึกษาแห่งชาติ: รู้นโยบายการศึกษาที่ตนรับผิดชอบ, รู้จุดมุ่งหมายของการศึกษา
- 2) รู้หลักสูตร คือ
 - รู้หลักการ รู้จุดมุ่งหมาย และโครงสร้างของหลักสูตร
 - รู้แผนพัฒนาและนโยบายหลักของท้องถิ่น หรือจังหวัดที่ปฏิบัติ
 - สามารถปรับหลักสูตรการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับนโยบาย การพัฒนา และสภาพแวดล้อมของท้องถิ่น
 - เข้าใจหลักสูตรและสามารถเชื่อมโยงหลักสูตรกับการสอนในระดับ ต่าง ๆ ได้

- 3) รู้เนื้อหาวิชาที่สอน คือ
 - มีความแม่นยำและละเอียดลึกซึ้งในเนื้อหาวิชา และปรับปรุงให้ทันสมัยอยู่เสมอ
 - ผ่านการศึกษาหรือผ่านการอบรมในวิชาที่สอน
 - จัดทำเอกสารประกอบการสอนและคู่มือในวิชาที่ตนรับผิดชอบ
 - ศึกษาหาความรู้ใหม่ ๆ ที่เกี่ยวกับเนื้อหาวิชาที่สอน
 - สามารถประยุกต์ความรู้ไปใช้ในการสอน
- 4) ทำการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ คือ
 - เตรียมการสอนล่วงหน้าอย่างเป็นระบบ ครบทุกขั้นตอน
 - วางแผนและจัดสภาพแวดล้อมของห้องเรียนได้เหมาะสมกับการเรียนรู้ของผู้เรียน
 - นำหลักจิตวิทยามาใช้ในการเรียนการสอน สอดคล้องกับพัฒนาการของผู้เรียน
 - ใช้ภาษาไทยสื่อความหมายได้อย่างถูกต้อง ทั้งการพูด การเขียน การถ่ายทอดความรู้ การใช้คำถาม การออกความคิดเห็น และการอภิปราย
 - ใช้สื่อการเรียนการสอนได้สอดคล้องกับจุดประสงค์และเนื้อหาวิชาที่สอน
 - รู้วิธีสอนหลายรูปแบบและเลือกมาสอนได้ถูกต้องและเหมาะสมกับผู้เรียน
 - ใช้คำถามทำให้เด็กคิดเป็น
 - จัดทำกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ
 - ใช้เทคนิคการเสริมแรงอย่างถูกต้อง
- 5) รู้หลักการวัด และประเมินผล คือ
 - มีความรู้เกี่ยวกับลักษณะแบบทดสอบตามหลักการวัดผล ประเมินผล และสามารถออกข้อสอบและปรับปรุงแบบทดสอบ รวมทั้งนำมาใช้ได้จริง เหมาะสมกับระดับชั้นของผู้เรียน
 - ใช้การวัดและประเมินผลหลาย ๆ วิธีให้เหมาะสมกับสภาพการเรียนรู้
 - ดำเนินการวัดผลและประเมินผลได้ถูกต้อง มีคุณภาพ
 - นำผลการวัดและประเมินผลมาปรับปรุงการเรียนการสอน

6) สอนซ่อมเสริม คือ

- วิเคราะห์วินิจฉัยปัญหาและความต้องการจำเป็นของผู้เรียน
- สามารถใช้วิธีสอนซ่อมเสริมเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน

7) การพัฒนาการสอน คือ

- ใช้ระบบข้อมูลเกี่ยวกับการเรียนการสอนให้เป็นประโยชน์
- วิจัยการเรียนการสอน และหรือนำผลการวิจัยมาใช้ปรับปรุงวิธีการสอน แก้ปัญหาการเรียนการสอน
- เผยแพร่เทคนิควิธีการสอนใหม่ ๆ ตลอดจนผลงานทางวิชาการให้แก่เพื่อนครูตามสมควร

2. ด้านสนับสนุนการเรียนการสอน

1) บริการเชิงแนะแนว

- สังเกตและรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล
- บันทึกประวัติประจำวันนักเรียน
- จัดกิจกรรมเพื่อสร้างประสบการณ์ในการแก้ปัญหา
- ใช้เทคนิคต่าง ๆ ในการให้คำปรึกษา และแก้ปัญหาให้นักเรียน
- ให้ความสนใจดูแลและช่วยเหลือด้านสุขภาพ อนามัย และความปลอดภัยของนักเรียน
- บริการสนเทศ

2) บริการด้านกิจการนักเรียน

- เป็นอาจารย์ที่ปรึกษากิจกรรมชมรมของนักเรียน และกิจกรรมพิเศษ
- จัดกิจกรรมเพื่อสร้างคุณลักษณะประชาธิปไตย
- จัดกิจกรรมเพื่อสร้างเสริมจริยธรรม
- จัดกิจกรรมเพื่อสร้างเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

3) บริการด้านสื่อการเรียนการสอน

- ดูแลบำรุงรักษาอุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอนให้อยู่ในลักษณะใช้งานได้
- จัดมุมห้องสมุดหรือมุมเสริมประสบการณ์
- จัดสื่อที่ส่งเสริมความถนัด ศิลปะ ดนตรี กีฬา แก่ผู้เรียน

4) งานธุรการ

- ทำเอกสารประจำชั้นได้ดี และเป็นปัจจุบัน
- จัดเก็บระเบียบสะสมนักเรียน เอกสาร เป็นหมวดหมู่และเป็นระบบ
- มีเอกสารหลักฐานการติดต่อระหว่างครูกับผู้ปกครอง

3. ด้านรอบรู้สถานการณ์บ้านเมืองและความเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ

- 1) ติดตามความเคลื่อนไหวและสถานการณ์ของบ้านเมืองในปัจจุบัน
 - ติดตามข่าวความเคลื่อนไหวต่าง ๆ ทั้งด้านการศึกษา การเมือง เศรษฐกิจ และสังคม
- 2) จับประเด็นปัญหาและความเปลี่ยนแปลงที่สำคัญของสังคมได้
 - วิเคราะห์และให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับข่าวสารและประเด็นปัญหาต่าง ๆ ได้
 - พยายามใช้ประโยชน์จากข้อมูลข่าวสาร และการสรุปประเด็นปัญหาที่สำคัญมาใช้ในการเรียนการสอน

หมวดที่ 2 มีคุณธรรม จรรยาบรรณ ประกอบด้วย คุณลักษณะ พฤติกรรมหลัก และพฤติกรรมบ่งชี้ ดังต่อไปนี้

1. มีความเมตตากรุณา

- มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือเพื่อนร่วมงานและสังคม ไม่เห็นด้วยและเต็มใจช่วยเหลือตามกำลังความสามารถ
- มีความสนใจและห่วงใยในการเรียนและความประพฤติของผู้เรียน แนะนำเอาใจใส่ช่วยเหลือเด็ก และเพื่อนร่วมงานให้ได้รับความสุข และพ้นทุกข์ เป็นกันเองกับผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้สึกเปิดเผย ไว้วางใจและเป็นที่พึ่งของผู้เรียนได้

2. มีความยุติธรรม

- มีความเป็นธรรมต่อนักเรียน เอาใจใส่และปฏิบัติต่อผู้เรียนและเพื่อนร่วมงานทุกคนอย่างเสมอภาคและไม่ลำเอียง ตัดสินปัญหาของผู้เรียนด้วยความเป็นธรรม มีความเป็นกลาง ยินดีช่วยเหลือผู้เรียน ผู้ร่วมงานและผู้บริหาร โดยไม่เลือกที่รักมักที่ชัง

3. มีความรับผิดชอบ
 - มุ่งมั่นในผลงาน มีวิธีการที่จะปฏิบัติงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ วางแผนการใช้เวลาอย่างเหมาะสมและปฏิบัติงานได้ทันเวลา ใช้เวลาอย่างคุ้มค่าและมีประสิทธิภาพ
4. มีวินัย
 - มีวินัยในตนเอง ควบคุมตนเองให้ปฏิบัติตนอย่างถูกต้องตามทำนองคลองธรรม มีวิธีทำงานที่เป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุคคลอื่นได้
 - ปฏิบัติตามกฎหมายและระเบียบของหน่วยงานและสถานศึกษา
5. มีความขยัน
 - มีความตั้งใจ กระตือรือร้น และปฏิบัติงานเต็มความสามารถอย่างสม่ำเสมอ ไม่ทอดทิ้งต่ออุปสรรคในการทำงาน
 - มีความพยายามที่จะสอนเด็กให้บรรลุจุดมุ่งหมาย
6. มีความอดทน
 - อดทนเมื่อเกิดอุปสรรค ปฏิบัติงานเต็มที่ไม่ว่าถึงข่วงกลางคัน
 - มีความสามารถในการควบคุมอารมณ์ ไม่โกรธง่ายและสามารถควบคุมอารมณ์ได้อย่างเหมาะสม อดทน อดกลั้น ต่อคำวิพากษ์วิจารณ์
7. มีความประหยัด
 - รู้จักประหยัดอดออม ช่วยรักษาและใช้ของส่วนรวมอย่างประหยัด ไม่ใช้จ่ายฟุ่มเฟือยเกินฐานะของตน รู้จักเก็บออมทรัพย์ เพื่อความมั่นคงของฐานะ
 - ใช้ของคุ้มค่า ช่วยรักษาและใช้ของส่วนรวมอย่างประหยัด
8. มีความรักและศรัทธาในอาชีพครู
 - เห็นความสำคัญของอาชีพครู สนับสนุนการดำเนินงานขององค์กรวิชาชีพครู เข้าร่วมกิจกรรมทางวิชาชีพครู ร่วมมือและส่งเสริมให้มีการพัฒนามาตรฐานวิชาชีพครู
 - รักษาชื่อเสียงวิชาชีพครู ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ให้เกิดผลดีและเกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมเป็นสำคัญ รักษาความสามัคคีและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ในหน้าที่การงาน ปกป้องและสร้างความเข้าใจอันดีต่อสังคมเกี่ยวกับวิชาชีพครู
 - เกิดความสำนึกและตระหนักที่จะเป็นครูที่ดี ปฏิบัติตนให้เหมาะสมที่เป็นปูชนียบุคคล

9. มีความเป็นประชาธิปไตยในการปฏิบัติงานและการดำรงชีวิต

- รับฟังความคิดเห็นและข้อโต้แย้งของผู้อื่น เปิดโอกาสให้ผู้อื่นแสดงความคิดเห็น
- มีเหตุผล ยอมรับและปฏิบัติตามความคิดเห็นที่มีเหตุผลโดยคิดถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก ใช้หลักการและเหตุผลในการตัดสินใจและแก้ปัญหา

หมวดที่ 3 มุ่งมั่นพัฒนา ประกอบด้วยคุณลักษณะ พฤติกรรมหลักและพฤติกรรมบ่งชี้ ดังต่อไปนี้

1. การพัฒนาตนเอง

1) รู้จักสำรวจและปรับปรุงตนเองอยู่เสมอ

- รับฟังคำวิพากษ์วิจารณ์และนำมาปรับปรุงตนเอง
- ประเมินผลและปรับปรุงการทำงานของตนเองตลอดเวลา
- ยอมรับความเปลี่ยนแปลงและปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมอย่างมีเหตุผลทางคุณธรรม

2) สนใจใฝ่รู้

- ศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองจากแหล่งความรู้ต่าง ๆ
- เข้าร่วมประชุมสัมมนาเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และความคิด
- สนใจติดตามเหตุการณ์ปัจจุบัน และติดตามความเคลื่อนไหวทางการศึกษา

3) เพิ่มพูนวิทยฐานะ

- สนใจกระตือรือร้นในการที่จะเข้ารับราชการอบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้ที่จะนำมาใช้ประโยชน์ในการเรียนการสอน

4) คิดค้นคว้าวิทยาการใหม่ ๆ

- คิดเทคนิควิธีการสอนหรือประดิษฐ์ผลงานแปลกใหม่มาใช้ในการเรียนการสอน
- นำผลที่ได้จากการทดลองมาปรับปรุงใช้พัฒนางานและเผยแพร่ให้เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอน

2. การพัฒนาชุมชน

บำเพ็ญประโยชน์แก่ชุมชน

- เข้าร่วมประชุมกิจกรรมของชุมชนตามความเหมาะสม
- ส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามวิถีทางประชาธิปไตยแก่ชุมชน โดยประพฤติตนเป็นแบบอย่างและชักชวนผู้อื่นให้ปฏิบัติตามในโอกาสอันควร
- มีส่วนร่วมให้โรงเรียนเป็นแหล่งวิทยาการชุมชน พร้อมทั้งพยายามใช้แหล่งวิทยาการชุมชนให้เป็นประโยชน์
- ประสานงานกับผู้ปกครองนักเรียนเพื่อทำประโยชน์ต่อชุมชน
- นำความรู้และเทคโนโลยีสมัยใหม่มาสู่ชุมชน
- เป็นผู้นำในการริเริ่มกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน

7. ลักษณะครูที่ดีตามเกณฑ์ประเมินสรรหาครูดีเด่นของคุรุสภา

คุณลักษณะของครูดีเด่นของคุรุสภานั้น คณะกรรมการอำนวยการคุรุสภาได้กำหนดเกณฑ์คุณลักษณะของครูไว้ดังต่อไปนี้

1. คุณลักษณะตามหลักเกณฑ์ทั่วไป ประกอบด้วย

1) ด้านจรรยาบรรณและคุณธรรม จะต้องเป็นผู้มีความยุติธรรม เมตตา กรุณา รับผิดชอบงานและตรงต่อเวลา มีความรักและเอาใจใส่ต่อศิษย์ มีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่น่าไว้วางใจ รักษาความลับของศิษย์ และมีความศรัทธาต่อวิชาชีพครูอย่างมาก

2) ด้านบุคลิกภาพ จะต้องเป็นผู้ที่มีบุคลิกภาพที่ดี แต่งกายสะอาดเรียบร้อย เหมาะสมกับกาลเทศะ มีท่วงท่าจาสุภาพเรียบร้อย มีกิริยามารยาทดี ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์ และมีความเชื่อมั่นในตนเอง

3) ด้านมนุษยสัมพันธ์และสัมพันธภาพในครอบครัว ต้องเป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์ดีเยี่ยมต่อบุคคลทั่วไปและความสัมพันธ์อันดีภายในครอบครัว

4) ด้านความร่วมมือในการพัฒนาชุมชน จะต้องเป็นผู้มีลักษณะเป็นผู้นำ โดยผลงานหรือโครงการที่เกิดจากความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการพัฒนาชุมชน และให้ความร่วมมืออย่างดีต่อชุมชนเพื่อยังประโยชน์ให้แก่ชุมชน มีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ชาวบ้านในท้องถิ่นจัดขึ้น มีความสามารถปรับตัวให้เข้ากับขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี ประชาชนให้ความศรัทธาและนับถือเป็นที่ยอมรับของคนโดยทั่วไป

5) ด้านธุรการ จะต้องเป็นผู้มีความสนใจในงานธุรการ เช่น จัดทำระเบียบให้เรียบร้อยเป็นปัจจุบันอยู่เสมอ จัดทำบัญชีเรียกชื่อ รายงานผลการเรียนการสอน

6) ด้านอุปนิสัย จะต้องเป็นผู้ที่มีอุปนิสัยเป็นที่รักของศิษย์ และบุคคลทั่วไป มีอารมณ์ดี และมีความสามารถควบคุมอารมณ์ได้ดี

7) ด้านสุขภาพอนามัย จะต้องเป็นผู้ที่มีความสนใจและเอาใจใส่ต่อสุขภาพของตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีทั้งร่างกายและจิตใจ

8) ด้านความเสียสละ จะต้องเป็นผู้ใช้เวลาให้กับงานสอน เสียสละกำลังกาย กำลังทรัพย์เพื่อประโยชน์ต่อการศึกษา

สรุป

ลักษณะของครูที่ดีนั้นมีมากมายหลายแบบ และการที่จะยอมรับว่า ครูที่ดีจะต้องมีลักษณะอย่างไหน ขึ้นอยู่กับความคิดเห็นของแต่ละบุคคล แต่เมื่อพิจารณาโดยทั่วไปแล้ว ก็สามารถสรุปได้ว่า ครูที่ดีควรประกอบด้วยคุณลักษณะที่สำคัญ ๆ คือ

1. บุคลิกภาพดี คือ รูปร่างท่าทางดี แต่งกายสะอาด สุขภาพเรียบร้อย พูดจาไพเราะ และมีลักษณะเป็นผู้นำ

2. มีความรู้ดี มีความคิดสร้างสรรค์ เชื่อมั่นในตนเอง กระตือรือร้นและสุขภาพแข็งแรง

3. การสอนดีและปกครองดี คือ อธิบายได้แจ่มแจ้งชัดเจนครบทุกกระบวนการการสอน สนุกสนาน ปกครองดูแลนักเรียนให้อยู่ในระเบียบวินัยที่ดีงาม

4. ความประพฤติดี คือ เว้นจากอบายมุขทุกอย่าง ทำแต่ความดีทั้งกาย วาจา ใจ มีคุณธรรมและจริยธรรมสูง มีความซื่อสัตย์ เสียสละ มีเมตตากรุณา มีความยุติธรรม และมีมานะอดทน

5. มีมนุษยสัมพันธ์อันดี คือ มีอัธยาศัยไมตรีกับคนทุกเพศ ทุกวัย และทุกฐานะ และมีน้ำใจเป็นประชาธิปไตย

